

Prikazi, izvještaji, bilješke.

Na području rimske liturgije.

Osvrt na pisanje o blagdanu Svijećnice.¹

Pop Stipe pl. Vučetić.

Summariu m: De festo Purificationis B. V. Mariae. In oppositione ad affirmationes Rr. Dd. Kukulj et Frančišković in publico prolatas («Istina» et Bogoslovska Smotra») autor hic suum contendit demonstrare assertum: festum Purificationis B. V. Mariae die 2. februarii in prima linea vocari et aestimari debere tanquam festum D. N. Jesu Christi. Profert argumenta ex historia, ex usu et ritu liturgico, ex auctoritate doctorum. — Denominationem in lingua croatica »Svijećnica« ostendit optime consonam et significationi liturgicae et veritati dogmaticae hujus festi.

Uvod: G. Frančišković počinje raspravu: »Blagdan Svijećnice« ovim iscrpnim sadržajem predmeta: »Nastao je spor među nekim svećenicima da li je Svijećnica blagdan Gospodnji ili Marijin. Pritom je jedan doveo Svijećnicu u neki spoj ili u ovisnost sa starohrvatskom ili slavenskom Glavnjenicom (Iskrenicom). Uzdiže nad

¹ Vidi: »Istina« 2. II. 1936. br. 6; 16. II. 1936. br. 8; 1. III. 1936. br. 10; »Bogoslovska Smotra« broj 3. 1936; »Katolički list« br. 41 8. X. 1936, 15. X. 1936. br. 42. Naslovi su razni u ta tri lista, ali je svuda sadržaj isti o blagdanu na 2. veljače. Što uslijed opsežnih posala raznih vrsti — što uslijed teške i duge bolesti, nisam se mogao prije osvrnuti na članak preč. g. dra Josipa Frančiškovića (dalje zbog shodnosti samo početno slovo F.) u Bogoslovskoj smotri br. 3 1936. Međutim je mogao svaki iz opaske u K. L. br. 41, 1936. na str. 517 razabrati, da moja rasprava nije samo odgovor g. Dragutinu Kukulju (dalje početno slovo K.) nego i g. F-u, koji se upleo u raspravljanje o Svijećnici. Istina je da se obojica posvema slažu u svojim nazorima o spomenutom blagdanu. To se mora spomenuti. Iz navedene gornje opaske u K. L. br. 41, 1936. str. 517 dade se razabrati da sam ja dao štampati raspravu pod naslovom »2. II.« usuprot članka g. F. pod naslovom »Blagdan Svijećnice«. Nije me naime ništa u tom članku moglo osvjedočiti o ispravnosti njihove teze, o neispravnosti navoda mojih. Dalje se dafo iz te opaske naslutiti, da će na sastavak g. F-a, slijediti odgovor. Što se nije moglo učiniti prije, to činim sada.

sve druge »hrvatski genij«, koji da pod Svijećnicom razumijeva samo bl. Dj. Mariju, da je hrvatski narod jedini od svih drugih kršćanskih naroda ušao u pravi smisao toga blagdana.« Kada bi se spor vodio među svećenicima na privatnim konferencijama, tada doista ne bi trebalo iznašati van imena. Ali se spor ne vodi privatno, nego javno. Ničijega imena ne treba pokrivati. Ali tada treba i samo stanje stvari točno izložiti, a ne onako prosto kazuistički — kao g. F. Stvar je u ovome. G. K. pišući o Svijećnici u »Istini« zaključuje »Ovako je blagdan Gospodnji, a ne blagdan bl. Dj. Marije, kako to narod obično shvaća.« Istočno shvaćanje.

Nato je slijedio moj ispravak — u kojemu se pita: na koga se odnosi ime Svijećnica? Da li na blagdan bl. Dj. Marije ili I. Krista? Naši su davni predci, hrvatski popovi, učili narod svoj da je 2. II. dan bl. Dj. Marije, pa odatle Svijećnica iz ustiju same hrvatske duše. (Ime Iskrenica odnosi se na 2. II, ime Glavnjenica na 25. III. U toliko ispravljeno i popunjeno da se bolje razumije.) Ono što je narod čuo u crkvama od svojih pastira to je u se prenio, u sebi razglabao i razmatrao tako dugo, dok nije našao pravi, zgodni, podesni naziv. Takva je bila procedura naše narodne duše i kod stvaranja imena: Svijećnica. Kako je sam narod 2. II. prozvao, tako ga je uvijek i shvaćao, tako ga shvaća i danas, a tako će ga shvaćati i dalje, jer je u toj stvari nomenklatura hrvatske duše u skladu s katoličkom istinom. Zapadno shvaćanje.

Sveo sam dokazivanje u ovaj ispravak: u prvom je redu 2. II. blagdan bl. Dj. Marije — u drugom je redu taj blagdan i blagdan Isusa Krista. (»Istina« 36, g. 1936. b. 8). »Ovo se isto s malom preinakom nalazi u Wetzzerovom crkvenom leksikonu: »Das Fest kann ebenso wohl als eine Feier zu Ehren des Herrn, wie auch als marianisches Fest aufgefasst werden« (str. 815). Dr. M. Štigljić: »Neki Marijini blagdani ujedno su i Gospodinovi kao: Blagovijest i Svijećnica.« (P. bog. I. sv. 336). Prispodobi li se pisanje g. F-a s mojim, svakome upada u oči ogromna razlika. On ispušta iz moga teksta samovoljno ono, što je napisano. Još tvrdi g. F.: Pri tom je jedan doveo Svijećnicu u neki spoj ili u odvisnost sa starohrvatskom ili slavenskom Glavnjenicom (Iskrenicom). To popraćuje g. F. ovim: »Nikako se ne može dovadati u vezu s poganskom hrvatskom ili slavenskom Glavnjenicom-Iskrenicom, jer nije nastao blagdan među Slavenima niti pod uplivom njihova vjerovanja.« Dalje. »U ostalom praznovjerje Glavnjenice prema akademskom riječniku vrši se na 25. III. Iskrenica u Srbiji na Sretenije 2. II. U čemu ti praznovjerni običaji sastoje nije mi poznato.« Izvadanja se g. F-a. ne mogu naći ni u recima ni među recima moga ispravka. Za mene istoga novum. Nigdje ni riječi o odvisnosti katoličkoga blagdana Svijećnice od poganskoga blagdana bilo Iskrenice, bilo Glavnjenice. To je previše i za prebujnu maštu kojega scribae. Calamus scribae velociter scribentis. Svoj résumé svršava g. F.: »Uzdize nad sve druge »hrvatski genij«, koji da pod Svijećnicom razumijeva samo

bl. Dj. Mariju, da je narod hrvatski jedini od svih drugih naroda ušao u pravi smisao toga blagdana. G. F. sa samovoljnim fiktivnim izljevima svoje duše poručuje potpisanome: »ne može se jedan narod nad drugim u tome uzvisivati kao nešto posebnoga, već se mora poštivati«. (!) Upozorujem čitatelja na svršetak moga osvrta u br. 8 »Istine« od 16. II. 1936. Tu će naći dijametralnu opreku ovoj ex cathedra izuštеноj lekciji. Svratit ćemo se na drugome mjestu na dotični izvadak te će se čitalac lako moći osvjedočiti o ispravnosti ili neispravnosti naših tvrdnja. Oh, kako je nužno poznavati čl. 8. sinajskog zakona! Na obveze ovoga zakonskog članka prvi su pozvani katolički svećenici. Eto takav je introitus članka »blagdan Svječnosti« g. F. a. Neka mi se oprost, što sam morao početi ovu raspravu opaskom i uvodom. Inače bi se teško mogla shvatiti teza o kojoj se vodi rasprava.

I. Na 1. i 2. t. gosp. F-a: U koje doba pada blagdan 2. II., t a j n a š u n u m t r i n u m c o n s t i t u t i v u m, n a š e b l a g d a n s k o T r o j s t v o? G. F. kratko da već kraće ne može, počinje svoju raspravu uvadanjem blagdana u crkvu sa Uskrsom, nekom svojom posebnom povjesničkom metodom. O blagdanima bl. Dj. Marije veli da ona u početku nije imala svojih posebnih blagdana. Njezin najstariji² blagdan jest »Naviještenje Marijino«, bio je vezan sa životom Isusovim. Veli da postanak blagdana »Prikazanja Kristova« i »sretenja Krista sa Simeonom« spada u IV. vijek. Pozivlje se na putopis Silvije Heterije (385 ili 386 op.). Na 3. mjestu spominje očišćenje bl. Dj. Marije.

Što na ovo?

Sam akt iz IV. v. o blagdanu 2. II. na temelju putopisa Silvije Heterije stoji u povijesti kršćanstva kao jedna nuzgredna činjenica. Kada crkva ne bi imala ništa drugo nego taj akt, tada bi katolička liturgija stala na slabim osnovama. Daleko je veći materijal o postanku blagdana u kat. crkvi, nego li je jedan putopis.

Sasvim je nezgodno preskočiti liturgiju prvih vijekova kršćanstva onako, kako to čini g. F. Blagdani ne nastaju na jednom, onako iznebuha. Njima prethode duga vremena s raznim kršćanskim običajima, s kojima su skopčani posebni obredi. Sve to proizlazi iz dobre volje samoga naroda, iz njegove plemenite duše, bez ičijega višega naloga, uključiv dakako vrhovni nalog, koji je u G. Bogu za sve, s kojim opet upravlja sama rimokatolička crkva.

² Drukčije Dr. Iv. Bujanović. Prema izvještaju nekoga Lionskoga sabora, koji spominje Gracijan (Can. Pronuntiandum de Consecrat. dist. T.) tri su se svetkovine Marijine slavile: Svijećnica (Purificatio), Uzeće (Assumptio) i rođenje. Od sv. Bernarda znademo, da su se u njegovo doba (1091.—1153.) svetkovale četiri svetkovine. Osim ozgor spomenutih spominje i Naviještenje (Annuntiatio). Ostale su svetkovine kasnije uvedene. (K. l. g. 1913. str. 400).

Imajući pred sobom ovakovu perspektivu uz pomoć kršć. povjesti Dr. Martin Štiglić (1837—1914) veli: Iz početka kršćanstva svetkovali su se samo oni Marijini blagdani koji se odnose na naše otkupljenje, kao njezino narodenje, naviještenje i očišćenje. (P. b. str. 366). Daleko dakle dalje od IV. vj. natrag, sežu počeci svetkovanja blagdana očišćenja u početak kršćanstva. Na drugom se mjestu malo jasnije izražava znameniti autor pastoralnog bogoslovlja o počecima blagdana Očišćenja. Oni su iz apostolskih vremena. (P. b. str. 336 sv. I.). Dr. M. Štiglić bio je profesor na bogoslovnom zagrebačkom fakultetu od 1874. do 1904. Napisao je djelo »Pastirsko Bogoslovlje« u dva sveska. Djelo nazivlje g. F. znanstvenim. Veli da je Štiglić prvi među Hrvatima obradio pastirsko bogoslovlje. Vidi S. Vj. Senjske bisk. 15. II. 1928. br. 1, str. 34. U tome se »znanstvenom« djelu nalazi dokaz o blagdanovanju očišćenja M. Iz prvoga odnosno drugoga vijeka. Nato nas upućuju riječi iz početka i od apostolskih vremena do godine 1928. Što je bilo do g. 1928. naučno i istinito, to je valjda naučno i istinito ili znanstveno i godine 1936—1937. Posljednji decenij nije o tomu ništa novoga donio. Znanstveno se može oboriti samo znanstvenim nipošto neznanstvenim.

Među prve naše bogoslovne naučnjake spada 40 godišnji (1882—1922) profesor posebne dogmatike Dr. Ivan Bujanović (1852—1927). On je više dogmatskih djela napisao od kojih je jedno »Mariologija« 1899, divno djelo našeg dogmatičkoga kapaciteta. U njemu se nalazi posebna rasprava pod naslovom »o Svijećnici ili o očišćenju bl. Dj. Marije (str. 107—112). Zastupa stanovište da je 2 II. blagdan s a m o Bl. Dj. Marije. To je svoje mišljenje kasnije proširio i na svetkovinu Gospodinovu t. j. Isusa Krista koja je sa očišćenjem Marijinim u uskome savezu. (v. Kat. list br. 5 — 29. I. 1914. str. 54). Mimosilazimo ono što se odnosi na sadržinu samoga blagdana te ćemo spomenuti ono, što se odnosi na povijest toga blagdana o kojem raspravlja na strani 111 svoje Mariologije. Mnogi crkveni vrsni poznavaoči crkvenih starina drže da je svetkovina »Očišćenja« bila poznata i u običaju prije cara Justinijana (527—565). Ti se naučnjaci oslanjaju najviše na Martirologij, koga crkv. pisci: Beda, Kassiodorus i Walfridus pripisuju svetom Jeronimu (331—420). U tom Martirologiju pisano je o 2. II.: »Purificatio S. Mariae Matris Domini nostri Jesu Christi«, a za 5. I. zabilježeno je: »In Hierosolyma Simeonis Prophetae cum obtulit ei Dominum Jesum Christum Maria et Joseph et depositio ipsius Prophetae.« Bila su onda dva blagdana, svaki za sebe Dr. Iv. B. nastavlja: Henschenius (1601—1681), koji je nastavio djelo Bollandijevo, kod dana 2. II. dokazuje, da se prije nego Baronij misli, svetkovala svetkovina očišćenja bl. Dj. Marije, u Feniciji, Siriji, Cipru i kod Kopta i kaže: »Budući da je to d r e v n a u crkvi svetkovina, koja potječe iz vremena, koja su blizu apostolima, može se za nju kazati ono poznato sv. Augustina: (354—430): »Quod universa tenet Ecclesia, nec conciliis institutum, sed semper retentum est, non-

nisi auctoritate Apostolica traditum rectissime creditur«. Sva se starina crkve u pogledu vjere i u pogledu liturgije često puta brani lozinkom: »Tako je od apostola predano«. Na izričito pitanje o postanku kakove naredbe ili običaja, čujemo što kaže Tertulijan (160—240): »Ako ti tražiš kakvu naredbu kojom je bilo ovo ili što slično naloženo ne ćeš je naći. Predaja ti je označena kao početnica, običaj kao svjedok, vjera kao moliteljica«.

Henschenijeva riječ: blizu apostolima i Štiglicjev naglasak: od apostolskih vremena upućuju nas na zaključak, da svetkovina Očišćenja Marijina ne pada tek u IV. vj. nego daleko natrag u prve početke kršćanstva t. j. u prvi, a svakako u 2. v. I pravom se uči da je Očišćenje Marijino jedna od nastarijih svetkovina njezinih, jer je ona spojena s tajnom otkupljenja roda ljudskoga. Najstarije doba ne spada u IV. nego u vijek, koji je apostolima blizu, a to je prvi, a svakako drugi vijek.

II. Gdje se nalaze početci svetkovanja blagdana od 2. II.? Da li se nalaze u ovim ili onim gradovima? Možda u raznim stranama svijeta? G. F. veli da je blagdan 2. II. nastao na istoku, u jerusalimskoj crkvi. Iz istoka je prešao taj blagdan na zapad tek u VII. vj. (v. t. 2). Dakle je 3 odnosno 7 vijekova zapadna crkva bila bez blagdana Očišćenja Marijina! Tri vijeka razlike u svetkovanju blagdana u jednoj te istoj crkvi na terenu između 12. i 30. meridijana, Rima prema Bizantu! Što na ovo?

Prije sam rekao da je sasvim nezgodno napuštati liturgiju prvih vremena kako to čini g. F. dok se služi poviješću za početak i osnovu svojega članka. Sada velim da je još nezgodnije i deplasiranje, počimati jednu historijsku liturgijsku radnju ovakova značaja, skokom u već podijeljeni liturgički teritorij između zapada i istoka. Čemu iz svojega vrta skakati preko zida u tuđi vrt? Čemu ostavljati svoj vlastiti liturgički vrt i prelaziti u tuđi liturgični vrt? Obojica gospode vele, da se drže povijesti, a povijest nas rimskoga kalendara mora u pogledu 2. II. ravnim putem dovesti do Očišćenja Marijina. Veli se: ovim se putem ide do te i te kuće, u to i to selo, i dođe se do traženoga mjesta. Mjesto da nas, puk, narod i slušatelje i čitatelje dovedu najnoviji liturgičari ravnim putem do istine o Očišćenju M. po rimskom kalendaru, oni nas zavode u tamnu guštaru raznovrsnih liturgija, u kojima dragomani neznaju niti puta niti staze. Nikada doći do istinitoga cilja u nauci neistinim putem. Predimo na stvar.

Liturgijski povjesničar mora imati pred sobom jedinstvenost svoga predmeta za svu crkvu. Ta jedinstvenost u liturgiji potiče od njezinoga utemeljitelja Isusa Krista. Otac crkvene povijesti Eusebij († 340) razlaže, da je sam Spasitelj apostole podučavao u liturgiji. S njime jednako uče i drugi. Ta jedinstvenost je u crkvi s početka, dok su apostoli bili prvi njezini propagatori, jaka živa i složna svuda po svim krajevima i stranama tadašnje katoličke crkve. Kada su se stali apostoli razilaziti širom svijeta, tada su po-

nijeli u srcu i u pameti onakovu službu Božju, kakovu im je iza svoga uskrsnuća propisao sam Isus Krist. Odatle se tumači što se liturgije izvršavane na najrazličnijim mjestima sudaraju ne samo u bitnim točkama obreda, nego skoro i u riječima. Sv. Petar bez sumnje nije u Jeruzalemu drugčije liturgije obavljao nego u Rimu. Iz ove dakle nenapisane liturgije, koju su apostoli služili u crkvama, od njih utemeljenima, proističe jednakost i različnost službe Božje u liturgiji. Tako Aug. Arndt profesor kan. prava u Krakovu g. 1896. (v. Balkan 113). Iz ovoga izlazi, prvo: da je jedinstvenost liturgije imala svoj temelj u Isusu Kristu, da su tu jedinstvenost preuzeli apostoli. Naš je sveti Petar, taj prvi katolički papa onu istu liturgiju u Rim donio ili prenio sa sobom iz Jeruzalema i Antiohije, kakovu je u njima obavljao. S osnutkom katoličke crkve u Rimu po sv. Petru osnovana je i rimska liturgija kojoj je pravi autor sam sv. Petar. Dakako da se ovo ne može drukčije razumijevati nego kako veli Dr. I. Marković (1839—1910), da je poglavar apostola utemeljitelj rimske crkve i prvi njezin biskup uredio što je bitno u javnoj službi Božjoj iste crkve, a da su prema njegovoj misli i osnovi nasljednici njegovi uz osobitu pomoć Duha Sv., liturgiju popunjavali i usavršavali (Euharistija str. 140). Za Petrova vladanja nije još postojala liturgija istočna i zapadna nego jedinstvena liturgija kakva u Jeruzalemu takva u Rimu, a kakva u Rimu, takva u Jeruzalemu.

U toj i takvoj jedinstvenosti širili su se i crkveni blagdani. Međutim se ta liturgička jedinstvenost nije mogla održati. Što dalje od početka kršćanstva to se više jedinstvenost počela gubiti, a uvlačiti različnost, kojoj su pogodovale razne čudi naroda, psihe razno-ličnih masa, klime posebnih teritorija, razvoj niže ili veće religioznosti budi iz doba prije kršćanstva, budi u vrijeme kršćanstva. Uslijed svih tih ljudskih elemenata u crkvi došlo je do toga, da se morala starokršćanska liturgija reformirati. Time ulazimo u IV. vij. do velike reforme na zapadu za pape Damasa (366—384), i na istoku za sv. Bazilija (329—379). Tu leži početak diobe u zapadnu i istočnu liturgiju u okviru rimokatoličke crkve. Naša se zapadna liturgija zove rimska liturgija, a istočna se zove grčka liturgija. Glavna reforma sastoji u proširenju sedmičnoga svetkovanja blagdana, koje potiče čak iz apostolskih vremena u godišnje svetkovanje, te se tako dobilo veliko, novo područje za blagdanovanje. Iz sedmice dana nastala je godina dana, od sedam dana dobilo se tristo šezdeset i pet dana. Prema tome su u novu službenu crkvenu pragmatiku došli 1. blagdani koji su se slavili kroz četiri vijeka kao posebni, 2. blagdani koji su bili u posebnim blagdanima uključeni i 3. novi blagdani kojih prije nije bilo. S ovom je reformom iz IV. vj. i blagdan Očišćenja Marijina, a na temelju Mojsijeva zakona i stare apostolske predaje utvrđen na 2. II. Damasus ante Silviam. Uslijed te reforme iz periode pape Damasa razumljivo je što piše C. Baronij (1538—1607) da je svetkovina bl. Dj. Marije iz zapadne crkve

ušla u istočnu i ondje je bila prihvaćena, ne bi li se ublažila srdžba Božja povodom strašne kuge, koja je pod carem Justinianom u Carigradu nemilice harala. (v. dr. I. B.: M. 111). Tako piše Cezar Baronij, taj kandidat za papinsku stolicu poslije Klementa VIII. To je sasvim nešto drugo, nego što piše g. F. kanonik modruške biskupije i g. K., bivši upravitelj župe Ogulin. U vrela, koja spominje zadnji s naslovima bez navoda sumnja i njegov istočni mišljenik, jer mu se prelaz blagdana iz istoka na zapad u VII. vijeku samo »čini« dakle nedokazan.

Na koncu 2. točke iznenadila me je tvrdnja g. F.: »Istočni je formular prešao u zapadnu liturgiju«. To je u nizu nedokazanih tvrdnja jedan specificum. Dokazi za ovu tvrdnju? Ne iznosi skoro ni za jednu tvrdnju dokaza, a bez njih nema vrijednosti niti jedna rasprava. Da to nije vana affirmatio morao bih uskliknuti: O siromašna zapadna liturgijo in membris et in capite! Da uteče dokazima odmah prelazi na sadržinu onoga što u sebi ovako izbrojeno nije važno, ma odnosilo se i na kristološke momente. O tom sam pisao u K. L. br. 41—42. Ovdje nije važno što je u blagdanu 2. II. marijansko, a što kristološko, već je važno dokazati: da li se formular istočne liturgije nalazi u formularu zapadne liturgije. Što treba dokazati to se ispušta. Istočni je formular na 2. II. sasvim drukčiji od zapadnog formulara. O našem ne treba ništa govoriti, jer ga svako može lako naći u misalu. S istočnim je formularom drukčije. Neka se uzme u ruke Mineja (Menaea) mjeseca veljače, neka otvori stranicu 2. II. Naići će na sve drukčije, nego je u nas na 2. II. Tu su drugi stihovi, drugi pripjevi, druge lekcije, razne misli na pr. sv. Ivana monaha, sv. Anatola, sv. Andrije, sv. Kuzme monaha. Što je od svega toga kod nas? Ništa. Veoma je zanimljivo da svijet istočne liturgije uza sve to što im blagdan nosi ime Sretenja, nazivlje ovaj dan Bogorodičinim blagdanom. U tom ne izostaje ni Rusija. Istočna crkva sjedinjena i ne sjedinjena pjeva u troparu na ovaj dan: Rađusja, blagodatnaja Bogorodice Djevo, iz tebe bo vosija slnce pravdi Hristos Bog naš. U kondaku se uzveličava Bogorodica: Utrobo djevičju usvjetivij rođenstvom tvojim. Pripjev: Bogorodice djevo upovanje Hristinanom pokrij, sobljudi i spasi nate upovajuštih. Bogorodice Djevo, miru blagaja pomoćnice, pokrij i sobljudi u svakoj nuždi i pečali. Pa: Veličit duša moja Gospoda i t. d. Tako na ovaj dan 2. II. časti Bogorodicu i istočna crkva kad se svijetu predstavila prvi put kao Bogorodica. Drugi je formular na istoku, drugi na zapadu, a tvrditi da je formular iz istočne prešao na zapadnu znači staviti na lijepo mjesto uzvišene istine neistinu.

III. Slika blagdana 2. II.: U hramu se nalazi slika od tri lica: Bl. Dj. Majka Božja, I. Krist, Sin Božji i prorok Simeon. Na nama nije da im određujemo mjesto ni u hramu ni u štovanju. To je već sve gotovo. Davno je već učinila to liturgija u crkvi. Na nama je

nešto drugo: razumjeti i držati se onoga, što je crkva uredila u svojoj liturgiji. Naša katolička crkva u svojoj rimskoj liturgiji od apostolskih vremena ima Očišćenje b. Dj. M. s Kristom, grčka liturgija imade Sretenje bl. Dj. M. i Krista sa Simeonom. Jasno zbori dominikanac Vilim Durandus († 1332) taj doctor resolutissimus: est hodie duplex festum: primo quoad partum, quod dicitur festum Purificationis (Rationale div. Off. 7, 7, 5). Zanimivo je da se u dominikanskoj liturgiji u misi na Božić i Očišćenje čita ista sekvencija *la e t a b u n d u s*, pa Malo Očišćenje M. u ciklus Božićni ili u ciklus Uskrsni. Taj duplex festum uključuje i dvije liturgije koje po propisima moraju čuvati svaka svoj posjed. Ma da je rimska liturgija prva i najveća, ipak sveta rimska Stolica štuje jednako i druge, samo želi da svaka u svome opsegu bolje polag prvobitne svrhe ustanovi i ujedini svoje prilike. Iznimkama i osebjuncima često neprikladnim, što su ih nerijetko biskupi, svećenici i redovnici samovoljno uvadali, stala je tim na put crkva, što je nekadanju vlast biskupa glede toga suzila i sve svojoj oblasti podvrgla. (P. b. str. 321, sv. I.). Što čine g.g. K. i F.?

Nekom gorčinom i grčkom sofistacijom hoće da unesu u rimsku liturgiju u pogledu njezinih odredaba na 2. II. novu svoju grčku orijentaciju na štetu blagdana Očišćenja M. U trećoj točki svoje rasprave obazire se g. F. na evanđelje s. Luke. Spominje, da u Gelazijevu komentaru naziv purificatio dolazi tek u VIII. vij., a gore mi citiramo sv. Jeronima s nazivom purificatio u IV. vij. Liturgičko oko bez svjetla. Mislio bih da će zaključak biti: 2. II. jest doista blagdan Marijin. To je ustanovila sama crkva. Ne! Zaključuje: ne Marijin, nego Gospodnji. Svršava poglavlje riječima dr. Ušeničnika: »za to je Svjećnica bolj Gospodov kakor Marijin praznik«.

Na ovaj dio lako mi je odgovoriti s velikim autoritetom kakav je Dr. I. Bujanović koji piše: »Ali po liturgiji rimske crkve broji se taj dan u svetkovine Marijine i zove se Purificatio a znači isto što i oblatio, kako spominje du Cange (in Glossario ad verbum: purificari) Purificatio est oblatio, quae a mulieribus, quae post partum in Ecclesia, purificantur, sacerdotibus offertur.« Bolje je da se taj dan uzme za svetkovinu bl. Dj. Marije, premda se čini da evanđelist Luka govori i o očišćenju Isusovu. Ali učeni bogoslovci koji dobro umiju čitati sv. Pismo opominju, da treba sve što se kaže za obrežanje, prije nego se spomenulo očišćenje, uzeti kao da je mimo-gredce samo rečeno i zato se zamjenica eius proteže na Mariju koja se spomenula u početku evanđeoskog izvještaja. Maria autem conservabat omnia verba haec in corde suo. Za radi toga kat. crkva kao vjerodostojna tumačiteljica sv. Pisma ovu svetkovinu zove Purificatio B. Mariae, Očišćenje M. i u evanđelju u kojemu se kod svete mise na taj dan mjesto *e i u s*, čita *M a r i a e*. »Postquam impleti, sunt dies Purgationis Mariae secundum legem Moysis«.

Samo je liturgički karakter ove svetkovine vodio crkvu da promijeni riječ sv. Pisma eius u riječ Mariae u misalu. Između liturgiste i dogmatičara prvo mjesto zapada dogmatičara, a ne liturgistu. Time što je u god. 1922. proširio svoje gledište da je 2. II. ne samo Marijin, nego i Gospodnji blagdan, nije promijenio svojega bivšega mišljenja od godine 1889. Time je još jače utvrđena naša teza, koja je prava nauka rimske liturgije.

IV. Prva molitva kod blagoslova svijeća. Svih molitava imade pet, ali je za nas od najveće važnosti samo prva. U njoj sazivamo G. Boga, Bl. Dj. Mariju i sve Svete. Vadimo riječi: »D. s., humiliter deprecamur, has candelas per invocationem tui sancti nominis, et per intercessionem beatae Mariae, semper Virginis cuius hodie festa celebrantur et per preces omnium sanctorum tuorum benedicere et sanctificare digneris.« Iz ovih se jasnih riječi, da jasnije već ne mogu biti, čita, da se ova molitva odnosi specialissime na B. D. M. Riječ Marija, izraz hodie kažu da je cjelokupni dio 2. II. dan Marijin. Prva molitva na prvome mjestu u formularu rimske liturgije 2. II. dirigira svakomu zaključak: Ovo je dan Marijin. Iz riječi cuius hodie festa celebrantur očividno slijedi da je B. D. M. središte današnjega blagdana, na koji se ima sve ostalo svesti. Liturgijski umetak u molitvi: cuius hodie festa celebrantur isključuje svaku dvojbu o današnjoj svetkovini posvećenoj B. D. M. Ujedno iz ovoga slijedi da je bilo katoličkoj crkvi mnogo do toga da se ovako jasno o svetkovini današnjega dana izrazi.

Preko onoga, što je napisao g. K. u »Istini« (od 1. III. 1936. br. 10) prelazim. Više mi se osvrnuti na tumačenje g. F. o riječi festa. On pod riječju festa razumijeva »prikazanje i sretenje«. Dodaje da je B. D. M. imala u hramu onaj udio s Gospodinom kao i u drugima zgodama njegova djetinjstva.

Krivo. Kada je crkva sastavljala u prošla vremena razne molitve činila je, kako čini i sada. Sve izražuje jasno i izrično. Kada se u molitvi spominje papa, ne spominje se biskup; kada je spomen za biskupa — nije za svećenika; kad je za svećenika — nije za puk; kad je za puk — nije pro vivis et defunctis, a kada je pro vivis et defunctis onda je za sve žive i mrtve u općinstvu svetih. Jasno je. U tim molitvama ima se čitati ono, što je napisano. Ima se razumjeti ono, što je u skladu s naukom katoličke crkve. Prikazanje i sretenje Isusovo ima se posmatrati uključivim predmetom u osobi Marijinoj, obzirom na ovu molitvu. Kada bi se ovi pojmovi uzimali kao posebni tada bi se to posebnim riječima u molitvi imalo i izraziti; ako se to ne izražuje tada se nema takovim pojmovima niti priznati jedna posebnost iz koje se smije stvarati zaključak. Iz toga slijedi da se nipošto i na nikakav način ne može zaključiti, da je po tumačenju ove molitve rimska liturgija na krivom putu, koja određuje, da je blagdan 2. II. blagdan M. Ovo ćemo rasvijetliti jednom malom digresijom. Kada papa ili biskup nalaže svojim vjernicima, da mole po njihovoj nakani, tada se ima moliti samo po njihovoj

nakani. U tu njihovu nakanu ne smije nitko stavljati svoju posebnu nakanu, ne smije miješati svojih posebnih nakana s nakanama svojih poglavara. Dotični može k njihovim nakanama samo dodati svoju nakanu, ali posebice. Kad je nama biskup naredio da molimo u misama pro quacumque necessitate, tada nam je misliti samo na biskupovu nakanu i na sve one nužde na koje je biskup mislio. Naše se nužde ne smiju uklapati ili uvrštavati u nužde o kojima je biskup mislio, kad je takovu molitvu naredio. Kud i kamo manje smijemo iz toga izvadati kakove posebne zaključke. Jednako je s ovom prvom molitvom, o kojoj se vodi polemika.

Pogotovo odbijam navod g. F. kao i g. K., da je B. D. M. u ovome momentu u hramu imala onakovu ulogu, kakvu je imala u drugim zgodama iz djetinjstva Isusova. Valjda se ne može prisposobiti ovaj udio onome udjelu Marijinu, kada ga je našla u hramu? Valjda se ne može izjednačiti ovaj udio Marijin prema Isusu onomu udjelu Marijinu kakav je bio na piru u K. Galilejskoj?

Navest ćemo riječi jednoga sveca, da čujemo njega, kako tumači Marijina festa od 2. II. Taj se svetac zove sveti I l d e f o n z o, biskup u Toledu (658—667). Odrekao se biskupije, te je živio, pišući djela o B. D. M., do godine 717. Poznat je kao laudator devotissimus B. D. M. (Vascotti Hist. Eccl. 236). Pripovijeda, da su Rimljani kao pogani ovoga mjeseca u velikom sjaju prikazivali svojim bogovima žrtve, pogotovo bogu Februusu. Otuda ime ovoga mjeseca februar, a februar znači čistiti. Taj su rimski poganski običaj kršćani prvih vijekova pretočili i okrenuli u kršćanski religiozni obred skopčan s blagoslovom svijeća i svečanim ophodom. Doslovno: Quam lustrandi consuetudinem congrue et religiose christiana mutavit religio, quam eodem mense, hoc est, hodierna die in honorem sanctae Dei genitricis et perpetuae Virginis Mariae non solum clerus, sed et omnis plebs ecclesiarum loca cum cereis et diversis hymnis lustrantibus circumeunt. (v. N. Nilles. S. I. Kalendar I. 93).

Pogledaj prvu molitvu. Tamo je riječ hodie. Tu riječ hodie nalazimo u opisu sv. Ildefonza s proširenom riječju hodierna die, koji se odnosi na B. D. M. Sav kler i sav puk čini na današnji dan ophod sa zapaljenim svijećama uz pjevanje raznih sjajnih slavospjeva. Da se ova festa odnose posebice na prikazanje i sretenje sigurno bi ih sv. Ildefonz spomenuo. Ali o posebnosti nema govora, već se može razumijevati samo o njihovoj uključenosti u svetkovinu s a m e o s o b e B. D. M. Na divan način pretstavlja tu misao sjajna slika: Stella maris u molitveniku Srce Isusovo (god. 1932. izd. 6., str. 133), sa jednim velikim kolobarom sunca oko B. D. M. i maloga Isusa. Ne dijele se ta dva visoka lica nego se ujedinjuju slavom Marijinom, koja je vanredna upravo zato, jer je bila dostojna nositi i držati Sina Božjega. Isusa Krista. Pada mi na pamet iz rimske povjesti slika Kornelije iz II. v. prije Krista, matere braće Graha, Tiberija i Gaja. Kad su jednom bogate prijateljice željele vidjeti njezin ures pokaza im svoju djecu, koja se upravo vraćahu iz škole.

kući, pa im reče: Evo, to vam je moj ures. (Dr. P. Tomić: Povj. rimska II. 6). U slavi se velike matere Kornelije tacite uključuje slava njezinih sinova. Velika je sloboda umjetnika u slikanju. Slobodno mi je kazati, da bi ih onaj umjetnik najljepše stavio na platno koji bi pred sobom imao uzorak slike Majke i Sinka iz molitvenika: Srce Isusovo.

Marijina se festa odnose, doslovno čitajući i govoreći, na ophod uz blagoslovljene svijeće i na misu toga dana (v. Kat. List od 15. X. 1936. br. 42, str. 529) koje urbi et orbi putem evanđelja prikazuje rimska liturgija in honorem B. M. V.

S ovom protumačenom molitvom spojiti ćemo iz 3. t. rubrike novoga reformiranoga misala iz 4. t., na koje se pozivlje g. F. Doslovno: Prema toj su rubrici na taj blagdan zabranjene votivne mise Gospodinove; ako bi na pr. Svijećnica pala u prvi petak u mjesecu, ne smije se vršiti misa presv. Sr. Isusova (dobro je op. m.) već se mora uzeti dnevna misa (t. j. o Svijećnici ili de Purificatione op. m.). Prema tome i današnja rimska liturgija priznaje ovoj svetkovini karakter Gospodnjega blagdana. Zaključak sasma pogrešan. Gornje obje premise jesu samo Marijanske, pa bi logično morao slijediti zaključak Marijanski t. j. prema tomu i današnja rimska liturgija priznaje ovoj svetkovini karakter Marijinoga blagdana. Samo je ovakovo rezoniranje u duhu nadodane misne crljenice u rimskoj liturgiji; ovako se ima shvaćati nova crljenica: *hodie prohibetur quaelibet misa votiva, etiam solemniss de Christo Domino.*

V. U diskvalifikovanomu materijalu g.g. proti svetkovini Očišćenja M. na 2. II. u duhu široke rimske liturgije zapaža se jedna interesantnost. Oni su brisali iz 2 veljače rimskoga kalendara Purifikaciju M., ali su je priključili k Božićnomu vijencu blagdana.

G. K. veli (br. 10 »Istine« od 1. III. 1936.): Svijećnica je dio Božićnoga vremena. G. F. je malo tjeskobniji. Spominje više oznaka o 2. II., s kojih se mora ipak ustupiti mjesta Svijećnici. Tako: sva su tri navoda opravdana — ali tek sekundarno — u istinu — ništa ne smeta — doduše, te zaključuje da je blagdan Očišćenja B. D. M. završetak božićnoga vremena (348), finale Božića (350). Kao što je u starini jedini i najveći blagdan Uskrsnuća, [Svakoga će malo začuditi, što g. F. počinje svoj sastavak i u njemu naglasuje, da je Uskrsnuće u starini jedini³ blagdan a da u Božiću, kao o blagdanu u sebi — stvarno prvomu, niti jedne riječi. Zašto je taj naš liturgista tako tajinstven ili možda nespretn? Zašto nije spomenuo uzroka svetkovanju Uskrsa, a ne Božića, koji je iza Božića na drugom mjestu? Dužnost je liturgičara kao povjesničara da se ukopa u vremenske prilike prvih vijekova, o kojima govore konferencije između sv. Polikarpa i pape Aniceta u Rimu g. 158, op. m.]

³ Ni ovo nije istina. Zar se nije spomen muke i smrti Isusove slavio u srijedu i petak?

imao završetak blagdanom i osminom duhova, tako je Božić trebao da ima svoj finale, a taj je Svijećnica. — Dobro bi bilo, da je spomenuo uz svršetak Božića, Uskrsa i završetak Duhovskoga blagdana. Valjda ga je nešto smetalo, zašto ga nije uvrstio.

Sve je krivo. Sve je osnovano na krivim temeljima. Sve puko samovoljno natezanje velikih događaja za svoju krivu tezu koju osniva na slijedu događaja. Svaki događaj ima svoju prošlost, ima svoj uzrok i po njemu se mora stvarati zaključak. Po logičnome vezu konstruiraju se događaji sa zaključcima, a nipošto po mehaničkom ili kroničkomu slijedu.

Božićni ciklus u širem smislu riječi počinje s prvom nedjeljom adventa, i svršava sa šestom nedjeljom po Bogojavljenju prije septuagesime; u užem smislu počinje Božićno doba s Badnjakom, a svršava sa osminom Bogojavljenja. Takav je ciklus Božićni širi i uži sa svojim počecima i svršecima. On ne ide dalje preko svoje međe, preko svoje kružnice. Rimski liturgija sa svojim crljenicama o misi de Beata naglasuje sama, kamo se mora uvrstiti purificatio. Čitaj: A nativitate Domini usque ad Purificationem: prvoga dana svršetak — početak drugoga dana: a purificationem usque ad Pascha.

Svijećnica je vezana s Božićem samo na temelju staroga Mojsijeva zakona od 40 dana. Taj stari Mojsijev zakon od 40 dana jest temelj određenju dana za blagdan Očišćenja. V zakone seni i pisani obraz vidim, vjerniji, svak mužeski pol i t. d. pjeva na današnji dan istočna crkva. A taj je zakon — stari Mojsijev zakon o 40 dnevnom prikazanju muškoga djeteta iza porođenja. Dobu očišćenja za 40 dana s liturgijskog stanovišta određuje samo rimska liturgija koja se ravna prema određenju dana samoga Uskrsa. Ovo je glavno što se mora imati u pameti kod određenja dana za Očišćenje ili Svijećnicu. Iz ovoga se vidi da Svijećnica pada jedanput u sferu božićnu, drugi puta u sferu uskrсну, kao što smo to doživjeli ove godine. Septuagesima je došla na 24. I., a Očišćenje Marijino 2. II. Po tom je Očišćenje spalo u uskrсну doba koje počinje sa septuagesimom. Kako bi se moglo reći da se završetak božićnoga vremena slavi u korizmno, ili po sadašnju govoreći predkorizmno vrijeme?

Već rubrika u misi 2. II. iza graduala: Post septuagesimam omissis Aleluja svakome veli da Purificatio M. ne mora uvijek pasti u božićno vrijeme, nego i u uskrсну. Svaki je svećenik dužan rubrike pojedinoga dana, osobito ovakvoga, pročitati i razumjeti. Najprije razumjeti onda pisati. Prema nazorima K. i F. mogao bi ostati Božić bez svoga završetka ako dode Purificatio u korizmni dio uskrsnoga vremena. Postoji li ova mogućnost? Ne postoji. Božić imao svoj svršetak širi i uži kako smo rekli, a Svijećnica nije niti završetak niti finale božićnoga vremena već posve zaseban i samostalan blagdan.

Nuzgredno spominjemo da se i o uskrсноj dobi даде govoriti u širem i užem smislu. U širem smislu počinje uskrсно doba od sedamdesetnice do 6 nedjelje po Uskrsu. U užem smislu od samoga Uskrса do bijele nedjelje (uskrсна osmina). Jednako se mora zaključiti i o duhovskim blagdanima. U užem smislu Duhovi počinju s Duhovima i svršavaju s osminom duhovskom. U širem smislu od Duhova do zadnje nedjelje duhovske, isključiv nedjelju adventa. G. F. nije uz završetke Božića i Uskrса spomenuo i duhovski završetak, da izbjegne kliještima. Prva nedjelja ne može služiti za završetak duhovskog, a ujedno za početak božićnjega vremena. To može tako тумачити jedan laik, ali ne ekspert liturgije. Uskrсно se vrijeme temelji na boravku Isusovom iza uskrснуća od 40 dana, a duhovsko se vrijeme temelji na dolasku Duha Svetoga poslije Uzašašća Kristova od 10 dana. Nevaljana je logika: Post hoc, ergo propter hoc, nego propter hoc jest post hoc, kako to razložismo. Julijanci iz grčke škole moraju razlikovati površje površine od jezgre umovanja, da izbjegnu opravdanim prigovorima.

VI. Svijećnica kao riječ i kao blagdan. Otkuda riječ Svijećnica? G. Irmos veli: »Isto onako kako je hrvatski narod nazvao Čistu srijedu »Pepelnica« jer se taj dan blagosлива pepeo; kako je nedjelju pred Uskrs nazvao Cvjetnica jer se taj dan blagoslivaju grane i cvijeće, tako je i ovaj dan nazvao Svijećnica jer se blagoslivlju svijeće. A svijeća je simbol Krista, a ne Marije!« (»Istina« br. 10, 1. III.). G. Dvažd veli: »Hrvatski je naziv Svijećnica samo prema duhu hrvatskoga jezika lijepi превод tal. odnosno talijско-romanske riječi candelora (kao da imade talijansko-germanski i talijansko-slavenski jezik), pod tom se riječi razumijeva procesija i misa sa svijećama«. (B. S. g. 1936., str. 351).

Dr. I. Bujanović nije složan s nazorima razlagača kakvih je bilo i u njegovo vrijeme. Veli ovako: »Svijetlo kao simbolički znak ne pokazuje samo na Krista, »Svijetlo svijeta« nego se lijepo može prenijeti i na Mariju koja od »Sunca« (Isusa) obasjana svijetli poput sjajnoga mjeseca u noćnoj pomrčini. (K. L. g. 1914. str. 55). Ja sam u K. L. br. 42 1936. pisao: »Ta Bogorodica Marija kao Svijećnica (stari hrv. historički naziv), postavši takovom utjelovljenjem Sina Božjega unosi u hram novo svijetlo koje je od nje primilo čovječansku narav. To novo svijetlo jest Sol salutis generis humani — Isus Krist«. Prva dvojica imaju potpuno krivo, treći nije dokrajčio što je počeo, a potpisani će pak ono dovršiti o čemu je nastala debata. Dužnost nam je rastumačiti samu riječ: Svijećnica, njezinu etimološku osnovu, da dođemo do njezinoga bezuvjetno pravoga liturgijskoga znamenovanja na 2. II. Sv. Augustin veli: »Nijedan čovjek ne može ljubiti ni jednu riječ ako je ne zna prije«. (Strohal: Cvet vsake mudrosti str. 12). Analizirajmo riječ Svijećnica.

Bl. Dj. M. drži Isusa u naručju. Tako ga nosi u hram. U hramu ga tako drži. Predaje ga svećeniku, da on svrši s njime svoj obred. Bl. Dj. M. drži Isusa koji je od nje primio čovječansku narav. Ta

se čovječanska narav u Isusu predstavlja liturgički svijećom, te se po tom uzimlje da je sam Isus simbolički pretstavljen svijećom. Isus svijeća. Na čemu se drži svijeća? Predmet na kome se drži svijeća zove se svijećnjak, ako se odnosi na verbum maskulinum, zove se svijećnica, ako se odnosi na verbum femininum. Nekoliko primjera: Kažemo: Hodočasnik — hodočasnica; savjetnik — savjetnica; vijećnik — vijećnica; svijećnik — svijećnica. To je u ovome događaju Marija koja drži Isusa, koja nosi Isusa koji je nova svijeća sa novom svjetlošću, te ju je u pravomu velikomu duhovnomu i prenesenomu znamenovanju hrvatski narod prozvaio: Marijom svijećnicom, ili skraćeno »Svijećnicom«.

To je liturgično tumačenje u duhu sadanjega hrvatskoga jezika, koje se skroz podudara sa starohrvatskim jezikom u glagoljskom misalu. Na strani 17. »misi općeje« jest misa: općeje naučitelj »po sredi« (in medio). Evandjelje je sv. Mateja poglavlje 5. tu se čita: »Ni užigajut svetilnika i postavljajut jęgo pod spudom, no na Svijećnici (svjetjeti Miklošić: Lexicon 153), da svetit svim iže u hraminu sut. Dr. Fran Zagoda sveučilišni profesor N. Z. prevodi ovako to mjesto iz sv. pisma: »Niti se upali svijeća i stavlja pod vagan, nego na svijećnjak da svijetli svima koji su u kući«. Tako prevodi riječ candelabrum sa riječju svijećnjak, premda je dobra hrvatska riječ svijećnjak ili svijetnjak ali je najbolja riječ svijećnik. (koju spominje Žepić: Riječnik na str. 152) odnosno svijećnica.⁴ Naša svijećnica jest B. Dj. M. Od naše svijećnice bl. Dj. M. primio je Isus Krist čovječansku narav. Sin Božji kao veliko nqvo svijetlo morao se poslužiti takovom osobom koja njemu najviše odgovara. To je Marija - svijećnica. Prema svjetlu traži se svijećnica - Marija, o kojoj pjeva sv. kat. crkva:

»Od sunca si svjetlija
A od zvězda sjajnija...«

Doista se imamo diviti hrvatskome umu, koji je tako lijepo ime dao blaženoj Djevici Mariji od Očišćenja. Tako je nazivlju svi kalendar. Na pr.: kal. Danica, Srca Isusova, dalje Kniewald - misal, v. Vlašićev hrvatski bogoslužbenik, v. Pajić — crkveni obredi, v. Štiglić — P. B. sv. 1. Iz ovoga slijedi da ne stoji mišljenje g. K. koji naopako zaključuje. Zato što je zasjala nova svjetlost s Marijom i Isusom u hramu na 2. II., zato se na taj dan blagoslivaju svijeće. Zato što je Marija svijećnica Isusova, zato se taj blagdan zove Marija - svijećnica, ili »Svijećnica«. Nipošto radi blagoslova svijeća. Svetkovine Marijine koje se danas u crkvi slave, poglavito se dijele u one, koje su u savezu s tajnom utjelovljenja ili otkupljenja; zatim su one kojima su povod događaji u mjestima u kojima je bl. Dj. M. osobitim načinom svoj moćni zagovor pokazala i u kršćanskome svijetu utvrdila, uči Dr. I. Bujanović. (vidi Kat. List

⁴ Naše stare hrvatske glagoljice.

g. 1913. str. 309.) U prvu vrst svetkovina spadaju blagdani Marijini od 2. II.; 25. III. i 8. IX.; u drugu vrst silni broj Marijinih svetkovina pod raznim imenima kao Karmelica, Sniježna Gospa, Majka Božja bistrička, Majka Božja trsatska, lurdska Gospa, M. B. Čenstohovska, Guadalupska, Krasnarska i t. d.

Svagdje je posebni razlog marijanskomu nazivlju i nipošto se ne mogu sva svrstati pod jednu regulu. Na pr.: Nigdje se na 5. VIII. ne blagoslivlje snijeg pa ipak se zove bl. Dj. M. od snijega u direktoru što mi Hrvati pohrvaćujemo: Sniježna Gospa ili Sniježnica.

A zašto? Čitaj povijest toga događaja na 5. VIII. u života svetih. Tako je i kod drugih svetkovina. Svagdje drugi razlozi, a svi se svode na B. D. M. Rimljanin ponosito deklamuje: In Tiberim defluit Orontes i postaju jedno. Hrvat razborito zboruje: s Marijom se ujedinjuje Svijećnica i ostaje uvijek jedna Blažena Djevica Marija.

Dalje. G. F. piše, da je hrvastka riječ svijećnica prijevod talijanske riječi Candelore. Neka se tumači riječ candelora kakogod se hoće, budi etimološki, budi liturgički, nikako joj se ne može dati takove analize kakovu uključuje u sebi riječ Svijećnica. Hrvatska riječ Svijećnica nije nikakav prevod talijanske candelore, već je samostalna, samorodna riječ hrvatskoga genija.

Napominje g. F. da njemački narod imade za svetkovinu 2. II. u smislu procesije i mise sa svijećama izraz svetkovine sa Lichtmesse. Niti ovo nije istina. Nikako Lichtmesse nego Mariä Lichtmesse. Ispušta samovoljno g. F. baš ono što je u ovome času i slovu najvažnije. Kada nas je g. F. na ovaj važni ispravak naveo, neka nam bude slobodno, da u pogledu 2. II. citiramo izražaj duha njemačke katoličke liturgije: Die Anschauung des deutschen Volkes betrachtet das Fest, wie seine Bezeichnungen es erweisen, als Marienfest. (Cit. leksikon 815. Jednako će biti i s engleskim nazivom candlemas, jer je i tu ispustio riječ Marija). Ono što je označio katolički njemački duh o svetkovini na 2. II., to je mnogo ljepše izrazio katolički hrvatski duh nazvavši Mariju jednom ali jezgrovitom riječju: Svijećnicom.

Time sam potpuno dokazao neispravnost mišljenja obojice gg.

VII. Sada dolazimo do crkvenoga sudišta o Svijećnici.

G. F. piše: »Riječ »Svijećnica« nipošto ne označuje Majke Božje; pod tim se imenom ne misli na bl. Dj. M., kad bi to držao, jer nije neprevarljiv, bio bi na krivom putu u protimbi s vjerovanjem i s liturgijom u kojoj se ističe »lumen ad revelationem gentium« svijetlo da rasvijetli narode prema proročanskim riječima starca Simeona; a to nije bl. Dj. M., već njezino Božansko Dječešće Isus Krist.« Iz 5 t.

Uslijed svega što sam naveo, nipošto me ne može tangirati ovo zaključivanje g. F. Tu ima tvrdnja bez dokaza, tu ima čitulja s visokoga, tu imade teškoga sumnjičenja o vjerovanju potpisanoga.

Za podlogu mu služi riječ starca Simeona koju je rekao Isusu Kristu: »Lumen ad revelationem gentium«, to jest Isus je svijetlo da rasvijetli neznabošce, i stoga je zaključio, da iz tih riječi slijedi Isus Krist - Svijećnica, a ne Marija - Svijećnica. Nikada i nikako se ne može ni etimološki ni liturgički izvesti riječ Svijećnica iz lumen ad revelationem gentium. Ovim se riječima dokazuje jedino mesijanstvo Kristovo, koje u ovu debatu nikako ne spada. Za sada moram natiho reći, da su multifaria lumina in ecclesia. Jedan upit: Zašto je dr. J. Rogač, duhovnik Ljubljanske škofije napisao u: »Življenje svetnikov in svetnic Božjih« (1906.) riječi: A Marija je luč v razsvetljenje poganom (str. 195)? Kada pročitate Rogačevo razmatranje, tada ćete morati doći do zaključka da uz Lumen Christi živi i Lumen Mariae. U njihovim su sjenama i lumina apostolorum i lumina sanctorum koja nikako ne dolaze u sukob s Lumenom starca proroka sv. Simeona, nego se najsavršenije popunjuju. A lumina sacerdotum — lumina hominum et mulierum in actione catholica? Multifaria lumina...

Kad je govor o Svijećnici s kojom je tijesno skopčan ophod sa svijećama, tada je red o njima nešto reći, da se udovolji i 5. t.

VIII. Kada je nastao ophod? Na to ne odgovaraju gg. Morali bi. Iz staroga je zavjeta prešao ophod u novi zavjet. Ima ophoda koji se vrše bez svijeća i sa svijećama. Ovaj ophod na 2. II. je sa svijećama. Po jednoj jakoj sentenciji u crkvi (Dr. I. B. Mar. 110) postojao je oduvijek običaj, da se sve ono blagoslivlje što rabi za bogoslužje, dakle su se i svijeće, čim je njihova uporaba iz staroga prešla u novi zavjet, blagoslivljale. Sada nastaje pitanje: kada je nastao ophod na 2. II., a kada blagoslov svijeća na 2. II.? Nema sumnje da je to nastalo u isto vrijeme. To isto vrijeme po mišljenju gg. K. F. jest X. vijek. Oni to izričito vele o blagoslovu svijeća na taj dan, dok o postanku same procesije ne vele ništa. Nu mislim, da će i oni pristati uz logiku da su ophodi i blagoslovi svijeća nastali u isto vrijeme. (Ako li ne stoje na ovoj bazi, neka se tada precizno izjave.) Tada im kažem da im je ta doba X. vijeka o uvođenju ophoda i blagoslova sasna kriva. Neistinita je. Dr. I. B. u Kat. L. g. 1914. str. 54 kaže: »U polovici V. vijeka uveo se na dan svetkovine ophod sa svijećama«. — Jesu li te svijeće bile blagoslovljene? Svakako, jer rabe u jednoj bogoslužnoj funkciji. Osim ovoga principijelnoga umovanja imamo kod Noldina ove riječi 2. II.: Sub annum 450 autem frequentatam hodie, in Palaestina saltem, hipapantem fuisse, adhibito etiam cereorum ritu —.

Ova riječ »ritus« svakako pretpostavlja blagoslov svijeća na 2. II. Da toga nije bilo ne bi ga pisac ni spomenuo. »Adhibito etiam cereorum ritu« veli Noldin u kalendaru na str. 92. Peti vijek Noldinov i peti v. Bujanovićev, a gg. K. i F. 10. vijek! Pet vjekova je razlike.

IX. Smatram dužnošću, da se osvrnem na ironične ispade gg. K. i F., o hrvatskome geniju. Kada sam napisao mali osvrt

o Svijećnici u »Istini« od 16. II. 1936. br. 8, tada sam članak zaključio: »Želim nešto istaknuti prije nego svršim. U ovoj sam raspravi spomenuo da je naš narod osebujan, originalan u oznakama blagdana, koji pada na 2. II., kako to razložih. S te strane bila bi zanimiva komparativna studija raznih dana i blagdana u katoličkoj crkvi kod ostalih naroda. Samo nešto. Njemački Kristfest, francuski Noël niti izdaleka nisu tako jaki i jezgroviti kao hrvatski Božić sa hrvatskim Badnjakom. Da živi hrvatski genij!« Ove riječi odnosile su se na narodna imena i narodne oznake o blagdanima hrvatskoga naroda. Čudi me da su se tim povodom dotična gg. našla ponukanim ili prisiljenim da se obore na hrvatski genij. Valjda ih nešto peče. Znade se, što. G. K. veli: »Krivopoučeni hrvatski genij jest u ovoj stvari (o blagdanu 2. II.) u zabludi«. On je mogao pustiti na miru hrvatski genij i nastojati, da dođe s njime u sklad a ne u protivnost. Naši pradjedovi, duhovni i svjetovni, nisu bili u zabludi kada su 2. II. slavili blagdan Majke B. - Svijećnice po rimskoj liturgiji. G. K. nastavlja: »Trebalo ga poučiti (t. j. »hrvatski genij«) i zato je sasvim umjesno i točno na osnovu čisto naučnog proučavanja stvari napisano, da je Svijećnica blagdan Gospodnji, a ne Marijin«. Hrvatski je genij dobro poučen i odbija od sebe krive pojmove, koje mu naturavaju samozvani propovjednici »čisto naučnog proučavanja stvari«. Krivi učitelji neka sami sebe najprije pouče o blagdanu 2. II., o Svijećnici, o blagdanima Gospodnjima, o blagdanima Marijinim, o rimskoj, i o grčkoj liturgiji, pa ćemo tek onda dalje nastaviti naše brazde. Sv. Jeronim piše drugu Pamakiju: »Vidim, da si zaljubljen u božanstvenu nauku (t. j. u knjige Sv. Pisma) i da se ne gradiš učiteljem onoga, što ne znaš, kao što neki nesmotreno čine; već da se prije učiš, čemu ti je učiti druge.« (O. I. Marković: izabrane poslanice sv. Jeronima. Sv. II. posl. 38 str. 57.)...

G. F. osvrnuo se također na moj svršetak »maloga osvrta« riječima: »Ta riječ (to je Svijećnica) hrv. genija — ako nije možda posuđena u nepovrat — potvrđuje tezu da su Hrvati primili kršćanstvo sa zapada iz Rima, gdje je u doba njihovoga pokrštenja postojao blagdan Očišćenja Marijina« (A ne više Hipapante — Sretenje) i to zajedno s blagoslovom svijeća dakle u VIII. ili IX. vijeku. Kako je ovamo došao g. F. s pokrštenjem Hrvata, doista je admirabile! O tome nije bilo nigdje ni spomena. Pokrštenje Hrvata spada na jednu posebnu studiju. Crkvena liturgija toga vremena traži posebne autoritete na povjesno liturgijskom polju. Iz cijele ove rasprave slijedi sasvim sigurno i nesumnjivo, da je blagdan Očišćenja Marijina uveden u hrvatski narod zajedno s kršćanstvom iz zapadne liturgije. Na toj osnovi počiva sva ova rasprava. Dodati mi je, da se u ovoj točki gg. K. i F. ne slažu. G. K. veli, da je Hipapante postojao na zapadu u IX., X., XI. i XII. st. pozivajući se na sakramentare i misale tih vjekova. G. F. nasuprot tvrdi, da u to vrijeme na zapadu više nema Hipapantea. Molim obojicu, da se otsađa kao do-

sada ne igraju sa stoljećima poput djece sa šibicama. Razložiti stvari s podacima — dužnost je pisca, a ne onako čisto autoritativno bez dokaza, da ne možeš nikako saznati na čemu se što osniva. K ovoj molbi prilažem drugu, koju upravljam samo na gospodina F. Molim vas rastumačite u javnosti svoju izreku o Svijećnici: ako nije možda posuđena u nepovrat. Teško je tumačiti nejasnosti što ih piše čovjek bez razloženja. Ja je tumačiti neću. Ako bih je tumačio, zlo bi po vas ispalo. (Malo da ne zaboravih i ovu. On piše: Ne može se jedan narod nad drugim u tom stvaranju imena i riječi uzivisivati kao nešto posebnoga već se mora poštivati. Što je ovo?) Radije je rastumačite vi, kao pravi autentični tumačitelj svoje riječi. Obojica su morali dokazati: ne stoji, da je izraz hrvatski bolji i jezgrovitiji nego Christfest ili Noël. To su oni trebali dokazati, a onda se oboriti makar i s najljućim sarkazmom na potpisanoga. Najprije treba preći Rubikon pa onda piši, što hoćeš. Kod onoga što sam pisao kod toga ostajem i sada. Nemam što oduzeti, jer protivnici ništa ne pobiše. Nemam što ni dodati, jer je rečeno što se imalo reći.

Nešto je drugo, što je spojeno s ovim predmetom. Ja sam u zaglavku maloga osvrta spomenuo hrvatsku riječ Božić kao osobito lijep naziv povodom riječi Svijećnica, toga svijetloga naziva B. D. M. Osim toga imena što ga imade Svijećnica postoji i ime Iskrenica. Iskrenica nije naziv koji se odnosi na svetkovinu 2. II. B. D. M. kao Svijećnica. Iskrenica ne označuje nikakova praznovjernoga blagdana, kako hoće g. F. Iskrenica jest geoastronomska riječ, koja označuje položaj zemlje prema suncu u veljači. Znano je, da je sunce izvor topline i plodnosti zemaljske. Zemlja se zimi tako ohladi uslijed njezinoga položaja prema suncu, da mi to jedva podnašamo. Ložimo peći. Zemlja se smrzava. Leda na sve strane. Jedva čekamo da mine to vrijeme, koje će nastati nanovo okretanjem zemlje oko sunca, da počne rasti onaj kut, pod kojim je sunčana zraka padala 21. prosinca, to jest kut od $20\frac{1}{2}$ stupnja. Uslijed okretanja zemlje oko sunca taj će kut rasti, dosegnut će početkom veljače veličinu od 32 stupnja. Sunce, koje je počelo novom snagom grijati zemlju nakon revolucije, još je slabe jakosti. Jednaka je toplini jedne sunčane iskre. Od te sunčane iskre stvorio je hrvatski narod riječ Iskrenicu, koja pada u isto vrijeme kao i Svijećnica. Svijećnica je crkveni izraz hrvatskog naroda, dok je iskrenica narodno-prirodni izraz geoastronomskog značaja. Odnos između Svijećnice i Iskrenice jest samo prirodne naravi, osnovan na vremenskoj motivaciji. Uz riječ Iskrenica postoji hrvatska riječ Glavnjenica, koja se odnosi na datum 25. III. kada pada Blagovijest. Zemlja se okreće. Kut pod kojim sunčane zrake padaju na zemlju postaje veći. Od 32 stupnja na 2. II. do 25. III. dostigao je veličinu od 45 stupanja. Sunčana iskra od 2. II. razvila se je u sunčanu glavnju, od koje je hrvatski narod stvorio riječ: Glavnjenica. Kako Iskrenica tako ni Glavnjenica nemaju nikakvog vjerskog

sadržaja. To je naziv koji u sebi uključuje toplinu sunca prema zemlji. Ima se naglasiti, da su Iskrenica i Glavnjenica plod gospodarskog uma našeg hrvatskog naroda. Kad smo kod Blagovijesti moramo reći, da nije ni ta riječ jednostavni prijevod iz latinskoga — *Annuntiatio B. M. V. Svetkovina* se odnosi na blagu vijest koju je anđeo donio bl. Dj. M. Ona ju je svesrdno primila. Otada skraćena riječ Blagovijest od dulje riječi bl. Dj. M. od Blagovijesti. Hrvatski narod jest kratkoga govora, kratkih opisa, kratkih imena. Ne voli sastavljenih riječi. Svetkovinu od 8. VIII. porođenje bl. Dj. M. zove naš narod kratkim nazivom: Mala Gospoja; blagdan od 15. VIII. uznesenje Marijino na nebo zove naš narod: Velika Gospoja. (Kako zovu drugi narodi ove blagdane, dobro bi bilo znati. Zgodno bi poslužila komparativna nomenklatura na koju sam u početku ovih rasprava upozorio). Naš narod nije preveo ovih blagdana. Nije ni nazvao blagdan od 8. IX. Mala Marija, što bi se vrlo lako moglo uzeti. No iz velikoga poštovanja prema bl. Dj. M. ne zove je Mala Marija nego Mala Gospoja, budući riječ Marija znači Gospa, Gospoja, Gospoda. Jednako se ima kazati o blagdanu Uznesenja B. D. M. na nebo na 15. VIII., kada je Mala Marija postala Velika Marija. Logika hrvatskog nazivlja bila je sebi dosljedna, kada je iz velikoga poštovanja prema B. D. M. nazvala blagdan ne velikom Marijom nego Velikom Gospojom. Imao sam potpuno pravo kada sam kazao da je naš narod originalan, osebujan, i doista divan u stvaranju naziva, koja se odnose na njegove vjerske ideje. Svaka pomisao o ponizivanju drugoga naroda je isključena u vjerskim stvarima, koje stoje na katoličkim principima. Ali što je najbolje, najbolje je, bez ikakove uvrede. Da li je baš hrvatski narod bio najsretnije pameti kod stvaranja navedenih imena niti sam tvrdio — niti tvrdim, jer nisam bio u prilici da to ispitam. Ali kad bih kojom zgodom mogao sve te podatke sabrati i kad bih vidio da su hrvatski nazivi najbolji, onda ne bi smjelo biti nikoga koji bi mi to mogao uzeti za uvredu nego za pohvalu. Prvenstvo se ne dijeli na jednake dijelove. Prvenstvo spada prvenstveno samo prvenstvenomu.

Eto takav je historički i liturgički thesaurus sastavaka g.g. K. i F.

Članak g. F. u B. S. u br. 3 1936 jest bez svake stvarne podloge. Rubrike su rimske liturgije određene, da se drže, a ne da se narušavaju elementima iz tuđih liturgija. Služiti na liniji rimske liturgije, a propagirati putem štampe i govora grčku liturgiju u hrvatskom narodu jest protuliturgično i protupastoralno. Svaka ovakva stvar spada na samu vrhovnu vlast crkve. *Dies festos — universae Ecclesiae communes, constituere, transferre, abolere, unius est supremae ecclesiasticae auctoritatis.* (Can. 1244. § 1. cod.)